

KORRALDUS

Keskkonnakompleksloa väljastamise korralduse eelnõu

1. OTSUS

Arvestades Atria Eesti Aktsiaselts 13.03.2025 esitatud keskkonnakompleksloa taotlust ja võttes aluseks tööstusheite seaduse (THS) § 27, atmosfääriõhu kaitse seaduse (AÕKS) § 89, veeseaduse (VeeS) § 191 lg 1, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 41 lg 4 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 53 lg 1 p 4 ja lg 2 p 2 ja 3, § 61 lg 1 otsustan:

1.1 Anda ettevõttele Atria Eesti Aktsiaselts tähtajatu keskkonnakompleksluba nr KKL-523630 aadressil Kullimäe söödatootmiskompleks, Kulli küla, Tõrva vald, Valga maakond (registriora nr 2238840, katastritunnus 20801:002:2310) asuvale tootmisüksusele (edaspidi käitis) Loomsete kõrvalsaaduste käitlustsehh loomakorjuste ja loomsete jäätmete kõrvaldamiseks või ringlusesse võtmiseks üle 10 tonni ööpäevas.

1.2 Määrata keskkonnakompleksloa nr KKL-523630 tööstusheite nõuded loa vormidel T1-T12, veekäitlusnõuded loa vormidel V2, V3 ja V16, nõuded saasteainete välisõhku väljutamiseks loa vormidel A1 ja A3-A8.

1.3 Määrata keskkonnakompleksloale nr KKL-523630 kõrvaltingimused lähtuvalt käesoleva korralduse peatükis 3.4 "Kõrvaltingimuste seadmine" toodust.

1.4 Tunnistada kehtetuks keskkonnaluba nr L.ÕV.VA-175128.

1.5. Korraldus jõustub ettevõttele Atria Eesti Aktsiaselts teatavakstegemisel.

2. ASJAOLUD

2.1 Taotluse läbivaatamine

Atria Eesti Aktsiaselts esitas 05.12.2024 Keskkonnaametile taotluse nr T-KL/1025528¹. Nõuetekohane taotlus nr T-KL/1025528-3² esitati 13.03.2025. Menetluse tähtaja arvestamise aluseks on 30.04.2025, mil ettevõtte esitas kirja teel täiendavad andmed³.

Luba taotletakse aadressil Kullimäe söödatootmiskompleks, Kulli küla, Tõrva vald, Valga maakond (katastritunnus: 20801:002:2310; registriora nr 2238840) kinnistul toimuvale

tegevusele.

Ettevõtte taotleb tähtajatut luba loomakorjuse ja loomsete jäätmete kõrvaldamiseks või ringlusesse võtmiseks üle 10 tonni ööpäevas.

¹ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 05.12.2024 nr-ga DM-130395-1.

² Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 13.03.2025 nr-ga DM-130395-7.

³ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 05.05.2025 nr-ga DM-130395-9.

2.2 Taotluse ning otsuse eelnõu avalikustamine ning menetlusosaliste teavitamine

Loa andja edastas esmase taotluse 05.12.2024 keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu koheselt pärast selle saamist teadmiseks ja soovi korral arvamuse avaldamiseks Tõrva Vallavalitsusele (edaspidi kohalik omavalitsus; KeÜS § 43 lg 1 ja 2).

Loa andja teavitas ettevõtet menetluse algatamisest ning küsis kohalikult omavalitsuselt täiendavalt arvamust⁴ nõuetekohaseks tunnistatud taotluse kohta (KeÜS § 43 lg 2¹). Kohalik omavalitsus taotluse kohta arvamust ei avaldanud (täpsemalt kirjeldatud peatükis 3.5).

Keskkonnaamet tegi menetlusest teatamisel ja eelnõude avalikustamisel ettepaneku, et avalikku arutelu ei korraldata, kui menetlusosalised ei ole ettepanekute ja vastuväidete esitamise tähtajaks esitanud selle suhtes vastuväiteid (HMS § 50 lg 2 p 1, lg 3). Avalikku arutelu ei korraldatud kuna menetlusosalised ega avalikkus ei ole esitanud loa menetluse ajal ettepanekuid ega vastuväiteid.

Loa andja teavitas avalikkust loa menetluse algatamisest 21.05.2025 väljaandes Ametlikud Teadaanded. Lisaks teavitas piirinaabreid ja mõjutatud isikuid taotluse esitamisest⁵ (KeÜS § 46 lg 1 p-d 1 ja 2). Loa andja otsustas jätta ajalehes teade avaldamata, kuna taotlusmaterjalide põhjal kavandatud tegevusega kaasnev keskkonnahäiring või -risk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik huvi (KeÜS § 47 lg 2).

Loa andja teavitas pp.kk.aaaa loa andmise otsuse eelnõu valmimisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja saatis menetlusosalistele ja huvitatud isikutele tutvumiseks ja arvamuse/vastuväidete esitamiseks (HMS § 48 lg 1 ja 2, § 49 lg 1, KeÜS § 48 lg 1, 3 ja 4). Eelnõudele ei esitatud ettepanekuid ega vastuväiteid/esitati ettepanekuid ja vastuväiteid (vt korralduse peatükist X.X).

⁴ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 21.05.2025 nr-ga DM-130395-11.

⁵ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 21.05.2025 nr-ga DM-130395-12.

2.3 Keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine

Keskkonnaamet jättis keskkonnamõtjude hindamise Atria Eesti Aktsiaselts loa andmise menetluse käigus algatamata⁶.

⁶ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 15.09.2025 nr-ga DM-130395-17.

2.4 Kehtivad keskkonnakaitseload

Ettevõttele on antud keskkonnaluba nr L.ÕV.VA-175128. Nimetatud luba on antud saasteainete viimiseks paiksest heiteallikast välisõhku aadressil Kullimäe söodatootmiskompleks, Kulli küla, Tõrva vald, Valga maakond.

3. KAALUTLUSED

3.1 Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse üle otsustamine

Keskkonnamõju hinnatakse, kui taotletakse luba ja kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju (keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (edaspidi KeHJS § 3 lg 1 p 1, p 2)).

Keskkonnaamet peab andma eelhindangu ja kaaluma keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) vajalikkust (KeHJS § 6 lg 2³), kuna tegemist on loomakorjuse või loomsete jäätmete kõrvaldamise või taaskasutusega (KeHJS § 6 lg 2 p 17, § 6¹ lg 3, § 11 lg-te 2 ja 4 ning KeHJS § 6 lg 4 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ (edaspidi määrus nr 224; § 1 lg 1 ja § 15 p 5)).

Eelhindanguga selgitatakse, kas kavandatav tegevus võib eeldatavalt kaasa tuua olulise keskkonnamõju või mitte ning otsustatakse KMH algatamine või algatamata jätmine (KeHJS § 6 lg 2¹, § 6¹ lg 3, § 11 lg-d 2 ja 4).

Keskkonnaamet on andnud eelhindangu (DM-130395-17), milles leiab, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju, mistõttu KMH algatamine ei ole vajalik ning lähtudes eelhindangu tulemustest ning KeHJS § 11 lg-st 8¹ puudub vajadus kavandatava tegevuse erisuste ja keskkonnameetmete järele muidu ilmnedava olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks (keskkonnaministri 16.08.2017 määruse nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ § 5 lg 2).

3.2. Kaalutlused loa andmisel

Taotluse lahendamisel ei ole loa andja seotud taotleja õiguslike seisukohtadega, vaid taotluse eesmärgiga - sellega, milliseks tegevuseks taotleja luba soovib. Tegevuse õiguslik kvalifitseerimine haldusmenetluses on loa andja ülesanne (Riigikohtu lahend 3-3-1-74-14, p 13).

Lähtudes ettevõtte taotlusest antakse keskkonnakompleksluba tähtajatult (THS § 48 lg 1 ja 2).

Keskkonnaloa või keskkonnakompleksloa kohustusega tööstus- või tootmisettevõtjad, kes kasutavad oma tegevuses kliimaministri 11.12.2023 määruses nr 80 „Ühiskanaliseerimise juhitavate ohtlike ainete nimekiri ja piirväärtused“ nimetatud ohtlikke aineid ja mis juhitakse ühiskanaliseerimise, peavad nende ainete heidete koguse ja kontsentratsiooni koos nende arvestamise meetodikaga teatama üks kord aastas Keskkonnaametile keskkonnaotsuste infosüsteemi (KOTKAS) kaudu (ÜVVKS § 36 lg 4). Käitaja tööstustegevusest tuleneva reovee koostis ei ole teada. Reovesi viiakse edasiseks käitlemiseks Valga lihatööstuse eelpuhastisse, millele on antud keskkonnaluba L.VV/325809. Arvestades, eeltoodut, ei ole asjakohane aruandekohustuse kohaldamine Kullimäe käitisel. Juhul kui Valga lihatööstuse käitisel juhitakse ühiskanaliseerimise määruse nr 80 nimetatud ohtlikke aineid, tuleb nende ainete heidete kogus ja kontsentratsiooni esitada üks kord aastas Keskkonnaametile keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS keskkonnakaitseluba L.VV/325809 alt.

3.2.1. Tööstusheide

3.2.1.1. Lubatav tegevus

Ettevõttel on luba vaja loomakorjuse ja loomsete jäätmete kõrvaldamiseks või ringlussevõtmiseks (THS § 19 lg 2 p 12 koosmõjus lg-ga 3 ja Vabariigi Valitsuse 06.06.2013 määruse nr 89 „Alltegevusvaldkondade loetelu ning künnisvõimsused, mille korral on käitise tegevuse jaoks nõutav kompleksluba“ § 12 p-ga 5). Käitisele (loomsete kõrvalsaaduste käitlustsehh) on varasemalt (23.09.2008) antud keskkonnakaitseluba nr L.ÕV.VA-175128. Tulenevalt käitisel toimuvast tegevusest taotleb ettevõtte luba loomakorjuse ja loomsete jäätmete kõrvaldamise või ringlussevõtu tegevuseks 14 tonni ööpäevas. Keskkonnaluba ei anta tegevuseks, milleks on vajalik keskkonnakompleksluba (KeÜS § 41 lg 3). Lähtudes eeltoodust ja tulenevalt korralduse peatükist 2.4 tunnistab Keskkonnaamet keskkonnakompleksloa nr KKL-523630 andmisega kehtetuks keskkonnaloa nr L.ÕV.VA-175128.

Ettevõtte põhitegevusalaks on liha- ja linnulihatoodete tootmine ning lisategevusalaks auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine. Ettevõtte tegeleb loomsete kõrvalsaaduste ümbertöötlemisega (maksimaalselt 5 000 t/a) loomasöödaks ja/või tehniliseks toormeks (toodangu kogus kuni 2 800 t/a).

Ettevõttes töödeldakse II ja III kategooria materjale. Loomsed kõrvalsaadused pärinevad Atria

Eesti AS Valga tootmisest (tapamaja, lihalõikus, lihatoodete tootmine, edaspidi Valga lihatööstus), teistest lihatööstustest ja põllumajanduslikest tootmisüksustest.

Loomseid kõrvalsaadusi transporditakse autotranspordiga, suletavates ja veekindlates märgistatud konteinerites. Transpordivahendid ja konteinerid pestakse ning desinfitseeritakse peale igakordset tühjendamist. Pesemine ja desinfitseerimine toimub käitlemisettevõtte vastuvõturuumi pesemisalal, kasutades selleks desinfitseerivaid pesuaineid.

Katlamajas (nimivõimsusega 3,25 MW) kasutatakse kütusena põlevkivi kütteõli, mille aastane kulu on kuni 500 tonni. Põlevkiviõli hoiustamiseks on käitises kahest mahutist kasutuses üks 50 m³ mahuti. Lisaks on tootmishoones põlevkiviõli vahemahuti (5 m³).

Ettevõtte kasutab detailide/seadmete/tööpindade puhastamiseks lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavat kemikaali (kuni 100 kg/a). Lähteolukorra aruande kohaselt ei paikne käitise territooriumil ega lähipiirkonnas jääkreostusobjekte. Ajalooliselt on varem kinnistul asunud meierei ja kauplus, mis on 2008. aastal lammutatud ja mille asemele on ehitatud loomsete kõrvalsaaduste käitlustsehh. Tegu ei ole ohtliku ega suurõnnetuste ohuga ettevõttega.

3.2.1.2 Nõuded

Loa andja määrab kompleksloa nõuded käitises toimuvale tegevusele või tootmisprotsessi liigile kohalduvatest parima võimaliku tehnika (PVT) järeldustest (THS § 42 lg 1). Loa andja vaatab kompleksloa nõuded üle pärast käitise peamist tegevusvaldkonda puudutava PVT-järeldusi käsitleva otsuse avaldamist (THS § 49 lg 1 p 2) ning tootmine peab vastama PVT-järeldustes toodud nõuetele hiljemalt nelja aasta jooksul pärast PVT-järeldusi käsitleva otsuse avaldamist (THS § 49 lg 3).

Vastavalt käitaja esitatud kompleksloa taotlusele on kompleksloas kasutatud PVT rakendamise allikat:

1. PVT-alased järeldused tapamajade, loomsete kõrvalsaaduste ja/või söödavate kaassaaduste tööstuse jaoks (edaspidi SA), mis jõustub 18.12.2027;
2. Reference Document on Best Available Techniques on Emissions from Storage (edaspidi EFS), mis jõustus 01.07.2010;
3. Reference Document on Best Available Techniques for Energy Efficiency (edaspidi ENE), mis jõustus 01.04.2013.

Kompleksloa tabelis T2. kajastatakse ainult parimast võimalikust tehnikast tulenevad nõudeid. Seadusandlusest tulenevaid nõudeid kajastatakse vajadusel teistes asjakohastes tabelites.

SA parima võimaliku tehnika rakendamine

Käitisele kohalduvad SA PVT alased järeldused. PVT-alaste järelduste nõudeid kohaldatakse tegevusvaldkonnale: Loomakorjaste või loomsete jäätmete kõrvaldamine või ringlussevõtmine, töötlemisvõimsusega üle 10 tonni ööpäevas.

PVT nõuetest on loale kantud ja ettevõttele järgimiseks kohustuslikud SA-s kirjeldatud PVT 1-14, 17, 19, 20, 24, 25.

Täpsemalt hinnati keskkonnajuhtimissüsteemi ja reoveekäitlusega seonduvaid tehnikaid.

PVT nõuete üksikasjalikkus ja sisu sõltub üldjuhul käitise laadist, suurusest ja keerukusastmest. Väikesel ja kompaktsel ettevõttel ei pruugi olla vajadust igas valdkonnas eraldi põhjalike tegevuskavade, vooskeemide, massibilansside, erinevate auditite jne kohta, kuid käitises peab olema teave ja juhised selle kohta, kuidas vastavaid asjaolusid jälgitakse ja kontrollitakse.

Käitises ei ole koostatud eraldi energiatõhususkava ja auditeid (PVT 9 a), kuid käitises toimub pidev energiatarbimise jälgimine ja analüüs (igakuiselt, kvartali ning aasta põhisel). Samuti tegeletakse tõhusate energiasäästumeetodite analüüsimisega, kavandamisega ja vajadusel ka tõhustamisega. Loa taotlusele on lisatud analüüs (2022-2024 ning prognoos) käitise PVTga saavutatavate keskkonnatoime tasemete kohta, mille kohaselt vastab käitise energiatarbimine PVT-le.

Käitises ei ole koostatud eraldi müratõrje eeskirju (PVT 17). Käitises on olemas üldised tööprotsesside juhised, kus on kirjeldatud tööprotsesse ning nende teostamist. Need hõlmavad ka müra tekkimise vältimise või vähendamise meetmeid. Käitise tegevuse osas ei ole olnud müra-alaseid kaebusi. Keskkonnaameti hinnangul vastab käitise tegevus PVT-le.

Käitisele kohaldub heite seire, sealhulgas reoveevoogude põhi parameetrite seire, tarbimise seire ja vetteheite seire. Käitaja peab reoveevoogude puhul seirama protsessi põhiparameetreid (näiteks reovee vooluhulga, pH ja temperatuuri pidevas seires) olulistest punktides (näiteks reovee eelpuhastamise sisselaske ja/või väljalaske juures; reovee lõpp-puhastamise sisselaske juures; kohas, kus heide väljub käitisest). Käitaja peab pidama ka veekulu ja reoveevoogude arvestust ning seirama adsorbeeruvaid halogeenorgaanilisi ühendeid (AOX). Eelistatavalt hõlmab seire otseseid mõõtmisi. Kasutada võib ka arvutusi või registreerimist näiteks sobivate mõõturite või arvete abil. Seiret tehakse käitise tasandil (ja seda võib jaotada kõige sobivama protsessi tasandile) ja selles võetakse arvesse protsesside olulisi muutusi (PVT 5, 6 ja 7). Kuigi reovesi viiakse Valga Lihatoöstuse eelpuhastisse ja antakse seal üle vee-ettevõtjale, ei ole käitised ettevõtte hinnangul tehnoloogiliselt seotud, käitaja ei ole esitanud teavet Valga Lihatoöstuse eelpuhasti kohta ega seire andmeid. Keskkonnaametile teadaolevalt ei ole käitises reoveevoogude inventuuri ega saasteaineseiret teostatud (va pH ja temperatuur) (13.03.2025 taotlus nr T-KL/1025528-3, 17.11.2025 taotlus nr T-KL/1025528-4 ja 14.11.2025 vastus nr DM-130395-20). Arvestades, et nõuded käitisele kohalduvad käitise põhisel, tuleb Kullimäe käitises rakendada reovee eelpuhastamise ja seire nõudeid vastavuses parima võimaliku tehnika nõuetega.

Selleks, et vähendada veekulu ja tekkiva reovee hulka, on PVT kirjeldatud meetodi a (veemajanduskava ja veeauditid) ja b (reovee eraldamine) ning meetodite c–k (optimeerimis ja puhastustoimingud) sobiva kombinatsiooni kasutamises. Käitises on reoveevood eraldatud

vihmaveevoogudest ja toimub kuivpuhastus. Taotlusele esitatud info kohaselt tegeletakse järjepidevalt veesäästumeetodite rakendamise ning kavandamisega ning igapäevaselt veekasutuse optimeerimisega. Käitise vee auditeerimisega tegeletakse igapäevaselt, kuiselt, kvartaalselt ning aasta põhiselt (14.11.2025 kirja nr DM-130395-20). Käitaja ei esitanud teavet võimaldamaks hinnata parima võimaliku tehnika rakendamise piisavust. Lähtudes eeltoodust vaatab Keskkonnaamet üle sõnastuse (T2) ja lisab täiendavad nõuded tabelis T6 (vt ka korralduse ptk 3.4).

Selleks et ära hoida kontrollimatut vetteheidet, seisneb see PVT tekkinud reovee jaoks sobiva puhvermahutusvõime tagamises (SA PVT 13). Sobiv puhvermahutusvõime tehakse kindlaks riskihindamise teel (seejuures võetakse arvesse saasteaine(te) omadusi ja mõju järgnevale reoveepuhastusele, vastuvõtva keskkonna omadusi, tekkiva reovee hulka jne). Puhverpaak on tavaliselt ette nähtud mitme tippkoormusega töötunni jooksul tekkinud reovee koguse säilitamiseks. Reovesi juhitakse kõnealusest puhvermahutist ära pärast asjakohaste meetmete kasutusele võtmist (nt seire, puhastamine, korduskasutamine). Vastavalt taotluse lisa 14, on käitises kasutuses kolmekambriine septik ööpäevasele vooluhulgale 12 m³. Vastavalt taotluse lisale 3 on käitises tekkiva reovee kogus olnud ca 10-12 m³ ööpäevas ning prognoositav kogus on 13 m³ ööpäevas. Ettevõtte 14.11.2025 kirja nr DM-130395-20 kohaselt on taotlusele lisatud joonisel ebaõige info ja käitises on kasutuses kogumismahuti projekteeritud mahutavusega 42 m³. Ettevõtte 14.11.2025 kirja põhjal on taotlusele esitatud olulise tähtsusega valeandmeid, mis takistavad käesoleval hetkel vastavuse hindamist (KeÜS § 52 lg 1 p 5). Arvestades, et käitaja ei ole tõendanud, et tegemist on kogumismahutiga, tuleb selgitada käitises kasutatavate kanalisatsioonirajatiste tüüp, mahtuvus, seisukord ja sobivus antud käitisele. Kuigi nõue ei pruugi olla kohaldatav olemasolevatele käitistele, on Kullimäe loomsete jäätmete käitis pärast SA PVT-järelduste avaldamist tegevuskohas esimest korda luba taotlev käitis, kus nõude rakendamine on vajalik. Nõude rakendamiseks on vajalik riskihindamise läbi viimine. Lähtudes eeltoodust vaatab Keskkonnaamet üle sõnastuse (T2) ja lisab täiendavad nõuded tabelis T6 (vt ka korralduse ptk 3.4) .

Selleks, et vähendada vetteheidet, seisneb see PVT kirjeldatud meetodite sobiva kombinatsiooni kasutamises (SA PVT 14). Käitaja esitatud taotluse kohaselt kasutatakse käitises ainult mehaanilist eraldamist (restid, sõelad, liivapüüdurid, õli-/rasvapüüdurid ja eelsetitid). Eelpuhastusprotsessis kasutatakse filtreerimist (ava 6 mm) ja rasvapüünist. Lähtudes eeltoodust vaatab Keskkonnaamet üle sõnastuse (T2) (vt ka korralduse ptk 3.4).

Ettevõttele ei kohaldu:

SA PVT 15, sest käitises ei toimu halvalõhnaliste gaaside, sealhulgas mittekondenseeruvate gaaside põletamist.

SA PVT 16, sest see PVT on kohaldatav üksnes juhul, kui võib eeldada mürahäiringut tundlikul alal ja/või mürahäiringu esinemine sellisel alal on kinnitust leidnud. Teadaolevalt ei ole mürahäiringut esinenud.

SA PVT 18, sest see PVT on kohaldatav üksnes juhul, kui võib eeldada lõhnahäiringut tundlikul alal ja/või lõhnahäiringu esinemine sellisel alal on kinnitust leidnud. Kuigi ettevõtte on selle PVT oma taotlusele lisanud, leiab Keskkonnaamet, et hetkel ei ole see asjakohane. Keskkonnaamet ei kanna loale SA PVT 18, sest ei ole eeldada lõhnahäiringu esinemist tundlikul alal. Käitise tegevusega kaasava lõhna kohta on viimati tehtud kaebus ca 3 aastat tagasi. Loa taotlemisega seoses modelleeriti lõhnaaineid, mille tulemusena leiti, et käitise maksimaalse tegevusmahu juures ei saa välistada lõhnahäiringu esinemise sagedust üle 15% aasta lõhnatundidest väljaspool käitise territooriumi, kuid ala sisse ei jää elamuid või muid tundlike objekte ning häiring tekib maatulundusmaa sihtotstarbega kinnistul. Olemasolevatele andmetele tuginedes ei ole see mõju nii oluline, et oleks vajalik teostada inveteeringuid ja koostada eraldi meetmekavad lõhna ja häiringute vähendamiseks. Käitises on rakendatud sisemised reeglid lõhnakaebustele reageerimisele ja lahendamisele. SA PVT 18 on võimalik vajadusel kohaldada tulevikus juhul, kui olukord muutub.

SA PVT 21-23, sest need PVT-d kohalduvad üksnes tapamajadele.

EFS parima võimaliku tehnika rakendamine

Käitisele kohaldub ladustamisel tekkivate heidetega seotud parima võimaliku tehnika viitedokument "Reference Document on Best Available Techniques on Emissions from Storage", mis käsitleb vedelike, veeldatud gaaside ja tahkete ainete ladustamist ja käitlemist, sõltumata sektorist või tööstusest.

PVT nõuetest on loale kantud ja ettevõttele järgimiseks kohustuslikud EFS ptk 5.1.1 ja ptk 5.1.2.

ENE parima võimaliku tehnika rakendamine

Käitisele kohaldub energiatõhususe parima võimaliku tehnika viitedokument „Reference Document on Best Available Techniques for Energy Efficiency“, mis käsitleb suuniseid ja järeldusi energiatõhusust suurendavate meetodite kohta, mida loetakse üldiselt kokkusobivaks parima võimaliku tehnikaga kõikide direktiiviga 2010/75/EL hõlmatud käitiste puhul.

Käitise PVT valikul on lähtutud ENE peatükkidest 4.2.1-4.2.9 ning 4.3.

Lubatud heite piirväärtused (HPV) ja keskkonnatoime tasemed

Heite piirväärtus kehtib heite käitisest väljumise kohas (THS § 44 lg 9). THS § 44 lg 3 sätestab, et kui käitises toimuva tegevuse või tootmisprotsessi liigi suhtes on avaldatud PVT-järeldusi käsitlev otsus, määrab Keskkonnaamet keskkonnakompleksloas heite piirväärtused, mille järgimise korral on tagatud, et tavapärastel käitamistingimustel ei ületa käitise heide sellele käitisele kohalduvates PVT-järeldustes kirjeldatud parima võimaliku tehnikaga saavutatavat

heitetaset.

Keskkonnaamet määrab kompleksloas tabelis T3 lubatud heite piirväärtused (HPV) lähtuvalt SA PVT-järeldustest ja arvestab taotluse tabelis 2.3 toodut.

Käitise tegevusvaldkonnale kaudse heite puhul kohaldub adsorbeeruvate halogeenorgaaniliste ühendite (AOX) heitetase 0,02–0,3 mg/l. Käitaja ei ole teostanud reoveevoogude inventuuri ja seiret, mis võimaldaks hinnata aine olulisust või mitte olulisust. Käitaja ei ole Keskkonnaametile esitanud ka täiendavat teavet, mis võimaldaks hinnata Valga käitise reoveepuhasti sobivust saasteaine vähendamiseks. Käitaja on hinnanud käitisest tuleva saasteaine sisaldust ebaoluliseks reovee osakaalu põhjal keskkonda juhitas reovees (14.11.2025 kiri nr DM-130395-20). Keskkonnaamet selgitab, et käitisest lisanduva heite suurust ja mõju vaadeldakse käitise põhiselt (THS § 44 lg 2 ja 9, PVT 6). Vaatamata kloori sisaldavate puhastusvahendite keskkonnasäästlikule kasutamisele, oli analoogse käitise reoveevoos saasteainesisaldus 0,1 mg/l (analüüsiakt AR-25-EP-000235-01). Arvestades näitaja sisaldust samas tegevusvaldkonnas tegutseva ettevõtte käitise reoveele kohandatud ja reoveepuhastusprotsessi läbinud reovees võib lugeda näitaja reoveevoos oluliseks. Arvestades eeltoodut ja asjaolu, et reovee edasistes käitlusprotsessides ei ole asjaomaste ainete vähendamiseks ette nähtud eraldi meetodeid (vee-ettevõtja arvamus on registreeritud 14.11.2025 dokumendi all nr DM-130395-21), on asjakohane saastenäitajale (AOX) heitetaseme piirväärtuse kohaldamine. Saastenäitajat tuleb seirata sagedusega üks kord kvartalis (iga 3 kuu järel) käitisest väljumise kohas. Saastenäitaja seire sagedust võib vähendada, kui heitetase on osutunud piisavalt stabiilseks (PVT 7).

Keskkonnaamet määrab kompleksloas tabelis T4 lubatud keskkonnatoime tasemed (KT) lähtuvalt taotluse lisas 3. esitatud eriheite taseme arvutustele.

Kemikaalide kasutus

Vastavalt taotluse tabeli 2.7 "Kasutatavad ja toodetavad ained ja segud" ei toodeta ega kasutata käitises piirangutega kemikaale ega aineid. Teadaolevalt ettevõtte ei impordi kemikaale. Abimaterjalina kasutatakse desinfektsioonivahendit Incimaxx DES-N, puhastusvahendit Topaz CL1, põlevkiviõli põletusseadme kütusena, glütserooltriheptanaati valmistoodangu märgistamiseks ning vee töötlemiseks veepehmenuskemikaali Regenit.

Käitises ei toimu THS §-s 113 loetletud tegevusala, mistõttu ei ole tegemist lahusti kasutajaga ja ei rakendu THS § 140 nõue asendada kantserogeenseks, mutageenseks või reproduktiivtoksiliseks klassifitseeritud ohtlikud ained vähem kahjulike ainete või segude vastu.

Hoidlate/mahutite kaitsemeetmed

Loomsete kõrvalsaaduste käitlustsehhis on kasutusel kaks 50 m³ mahutavusega kütusemahutit,

millest on kasutusel üks. Mahutis hoitakse korraga kuni 25 m³ põlevkiviõli. Mahutid on fikseeritud kaanega ja hingamisklapiga. Mahuti on roostevabast terasest, lekkekindel ning paikneb siseruumis betoneeritud põrandal. Põranda tasapind on maapinnast madalamal ja hoone seinad on kivist, vundamendiosa betoneeritud, seega moodustab mahutite hoiuruum ümber mahutite betoonist piirdevanni. Mahuti täitmisel võib esineda lekkeid, mille sidumiseks kasutatakse saepuru.

Tootmishoone katlamajapoolses osas asub põlevkiviõli vahemahuti, mille mahutavus on 5 m³. Mahuti on lekkekindel ning paikneb siseruumis betoneeritud põrandaga alal.

Mahutite tehnilise seisundi kontrolli tehakse perioodiliselt ning kogu kasutusperioodi vältel jälgitakse mahutite seisundit ka visuaalselt.

Käitises kasutatavaid desinfektsioonivahendit Incimaxx DES-N, puhastusvahendit Topaz CL1 ja glütserooltriheptanaati hoitakse originaalpakendis ja betoneeritud põrandaga ruumis. Pakendeid hoitakse suletuna.

Valmistoodangu laos hoiustatakse kuni 100 t lihakondijahu. Toodang hoiustatakse big-bag kottides siseruumis, betoneeritud põrandal.

Tehnilise rasva mahuteid on kaks - 25 m³ ja 10 m³. Mõlemad mahutid on metallist ja kinnised. Mahuteid hoitakse betoneeritud põrandaga ruumis, täitmine ja tühjendamine toimub torustiku kaudu.

Sisetingimustes betoneeritud põrandaga ruumis hoitakse ka veepehmenduskemikaali Regenit. Kemikaal on pakendatud originaalpakendis (0,025 t paberpakend), korraga kuni 1 tonn (kaubaaluse peal).

Taotluse kohaselt rakendab käitaja saastatuse vältimiseks asjakohaseid ennetusmeetmeid.

Keskkonnakaitse lisameetmed

Keskkonnaamet määrab loa vormile T6 keskkonnakaitse lisameetme kinnistu kasutusõiguse kohta. Täpsem kaalutus on toodud korralduse peatükis 3.4.

Keskkonnakaitse meetmed peavad tagama kõrgetasemelise kaitse, seejuures tuleb tagada keskkonna terviklik kaitse ja arvestada keskkonnamõju võimalikku ülekandumist ühelt keskkonnaelemendilt teise (THS § 7 lg 2, KeÜS § 8).

Avarii või vahejuhtumi korral peab käitaja koheselt võtma tarvitusele abinõud reostuse tõkestamiseks ja likvideerimiseks ja viivitamata informeerima Keskkonnaametit (THS § 17 lg 2).

Eeltoodust tulenevalt määrab Keskkonnaamet loale kohustuse teavitada esimesel võimalusel avariidest või vahejuhtumistest, mis võivad aga ei pruugi tuua kaasa olulise ebasoodsa mõju

keskkonnale, inimese tervisele, heaolule, varale ja kultuuripärandile.

Lähtudes asjaolust, et käitaja ei ole taotlusele esitanud olulise tähtsusega lisaandmeid, mis võimaldaks hinnata parima võimaliku tehnika kasutatavust ja käitise tegevus ei vasta kehtivatele keskkonnanõuetele, lisab Keskkonnaamet kõrvaltingimused tegevusest tekkiva mõju vähendamiseks (Vt korralduse p 3.4).

Pinnase ja põhjavee saastatuse seire

Põhjavee saastatuse korrapärane omaseire toimub vähemalt kord viie aasta jooksul ning pinnase saastatuse korrapärane omaseire toimub vähemalt kord kümne aasta jooksul (THS § 47 lg 3 ja 4). Seiret ei kohaldata juhul, kui seire põhineb saastumisohu süstemaatilisel hindamisel.

Vastavalt lähteolukorra aruandele (taotluse lisa 11) võivad ohtlikud ained sattuda ümbritsevasse keskkonda erinevatest allikatest (reovesi, tööstustegevus, lekked) ning oma füüsikaliste ja keemiliste omaduste tõttu püsida seal väga pikka aega. Käitises kasutatakse peamiselt deso- ja puhastusaineid ning põlevkiviõli. Käitises hoitakse kemikaale originaalpakendites betoneeritud põrandaga ruumis. Põlevkiviõli hoitakse mahutites. Reovesi suunatakse kogumismahutisse/septikusse. Käitises on tehtud põhjavee seiret, kuid pinnase seiret ei ole vajalikuks peetud tulenevalt asjaolust, et käitises pole teadaolevaid avariilukordi esinenud. Lähteolukorra aruandes antud soovitus kohaselt tuleb käitises tegutsemise ajal dokumenteerida kõik juhtumid, kus toimub ohtlike kemikaalide leke väljapoole kaitstud alasid: lekkinud kemikaali nimetus ja koostis, kogus, lekke likvideerimiseks rakendatud meetmed ja selleks kulunud aeg lekke toimumise hetkest, pinnasereostuse olemasolu lekke likvideerimise järgselt.

Arvestades eeltoodut ja käitise põhjavee seire nõudeid (vt korralduse ptk 3.2.2.2), tuleb käitises teostada saastamisohu süstemaatilist hindamist. Süstemaatilise hindamise aruanne koos hindamise tulemuste ning reostusohu vähendamiseks kasutusele võetud meetmetega ja dokumenteeritud juhtumite või nende puudumise kohta tuleb esitada loa andja nõudmisel (T7).

Põhjavee seire nõuded esitada vastavalt nõutule keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS seiremoodulis (V3 ja V17).

Tootmise, jäätme- ja heitetekke ning heite keskkonnamõju omaseire tõhustamiseks kavandatud meetmed

Omaseire on käitises kasutatava juhtimissüsteemi osa käitise tegevuse, loodusvarade kasutamise, heite, põhjavee ja pinnase saastatuse ning jäätmetekke jälgimiseks, heite puhastamiseks ja jäätmete käitlemiseks ning avariide vältimiseks (THS § 24). Käitises ei ole juurutatud sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemi, kuid kasutusel on toiduohutuse kontrollsüsteemid ISO 22000 ja HACCP. Käitises peetakse arvestust tooraine ja toodangu kohta, kütuse kasutamise ja erinevat liiki jäätmete koguste kohta ning kasutatavate kemikaalide osas. Samuti peetakse käitises heitvee arvestust. Keskkonnaamet ei pea vajalikuks kehtestada täiendavaid meetmeid omaseire tõhustamiseks, seetõttu tabelit T8 loas ei täideta. Käitise

põletusseadmetega seotud seiretingimused määratakse loa välisõhu eriosas.

Avariide vältimiseks ja avarii tagajärgede vähendamiseks kehtestatud kord ja juhised käitumiseks

Käitis ei ole ohtlik ega suurõnnetuse ohuga ettevõtte. Võimalikud avariid ja tööõnnetused võivad tekkida toorme vastuvõtul ja käitlemisel ja toote hoiustamisel. Ohuallikateks võivad olla kõrge riskiga toore, elektriga juhitavad ning ootamatult käivituda võivad seadmed, transpordivahendid, pesudeso ained, libedad põrandad, töötamine kõrgustes, elektrivarustuse katkemine, tulekahju, mahutite leke ning veeavarii. Avariide vältimiseks ja avarii tagajärgede vähendamiseks käitises kehtestatud korrad ja juhised on toodud loa tabelis T9.

Keskkonnaameti hinnangul on meetmed piisavad.

Keskkonnamõju vältimine või vähendamine käitise sulgemise korral ja järelhoolduse meetmed

Käitise tegevus toimub siseruumides ning tegu ei ole ohtliku ega suurõnnetuse ohuga ettevõttega, seetõttu ei ole tõenäoline olulise ebasoodsa keskkonnamõju tekkimine käitise sulgemise korral. Vastavalt THS §-le 58 hindab käitaja käitise tegevuse täieliku lõpetamise korral pinnase ja põhjavee saastatust käitises kasutatud, toodetud või sealt keskkonda viidud ohtlike ainetega. Enne käitise tegevuse lõppemist või territooriumi üle andmist tagatakse kõikide keskkonnohtude likvideerimine käitise territooriumil. Täpsemad meetmed selguvad peale sulgemiskava koostamist.

Ajutised erandid kompleksloa nõuetest

Ajutisi erandeid kompleksloa nõuetest ei määrata.

Nõuete jõustumise erisused

Nõuete jõustumise erisusi ei ole.

3.2.2 Vee erikasutus

3.2.2.1 Lubatav tegevus

Ettevõttel on luba vaja, kui võetakse põhjavett rohkem kui 150 m³ kuus või rohkem kui 10 m³ ööpäevas ja kui juhitakse sademevett suublasse jäätmekäitlusmaalt, tööstuse territooriumilt,

sadamaehitiste maalt, turbatööstusmaalt ja muudest kohtadest, kus on saastatuse risk või oht veekogu seisundile (VeeS § 187 p 2 ja 6).

3.2.2.2 Nõuded vee erikasutusele

Veevõtt

Käitises toimub veevõtt kinnistul asuvast veehaarde Tarbepuurkaev (19237) puurkaevust PRK0019237. Käitaja taotleb uut keskkonnakaittseluba põhjavee võtmiseks 1 840 m³ aastas, 460 m³ kvartalis. Põhjaveet kasutatakse peamiselt konteinerite ja kastide pesuks (80 – 90 %) ja katla auru tootmiseks (10 – 20 %). Puurkaevust võetakse ka käitise olme ja joogivett. Keskkonnaamet määrab loaga lubatava veevõtu koguseks 1 840 m³ aastas, 460 m³ kvartalis.

Puurkaevust võetava vee arvestust tuleb pidada taadeldud veearvesti alusel kuude lõikes (võttes näidud iga kuu lõpus). Veearvestite taatluskehtivusajad ning metrooloogilise kontrolli ja statistilise taatluse täpsustatud nõuded on kehtestatud majandus- ja taristuministri 18.12.2018 määruses nr 65 „Metrooloogiliselt kontrollitud mõõtevahendite kohustuslikud kasutusalaad koos eranditega, metrooloogilise kontrolli alla kuuluvate mõõtevahendite nimistu, täpsusnõuded, taatluskehtivusajad ning metrooloogilise kontrolli ja statistilise taatluse täpsustatud nõuded“ (edaspidi määrus 65). Vastavalt määruse 65 lisale 1 on keskkonnakaitseloaga vee võtmisel vee koguse mõõtmisel kasutatava veearvesti (DN < 300 mm; nimikulu < 900 m³/h) taatluskehtivusaeg 10 aastat. Veearvestust pidada nõuetekohaselt taadeldud veearvesti alusel. Taatlust tõendav dokument tuleb säilitada ja esitada kontrollimiseks loa andja nõudmisel.

Veeseire

Põhjavee kaitse eesmärk on põhjaveekogumite hea seisund, mille halvenemist tuleb vältida ja vähendada saasteainesisaldust, seejuures vältides saasteainesisalduse olulist ja püsivat kasvu (VeeS § 34 lg 1 ja 35 l 1 ja 2). Põhjavee seire eesmärgiks on välja selgitada, kas vee kasutaja tegevus põhjustab muudatusi põhjaveekihtide tasemetes või keemilises koostises, et vajadusel planeerida meetmeid mõju vähendamiseks.

Käitis asub suhteliselt kaitstud põhjaveega alal. Puurkaev avab Kesk-Devoni põhjaveekogumi Ida-Eesti vesikonnas. Põhjaveekogumite seisundi hinnangu 2020. aasta aruande järgi oli põhjaveekogum heas seisukorras. Keskkonnaportaali andmetel on põhjaveekogumi keemiline seisund halb ja koguseline seisund hea (koondseisund halb). 2022. aasta andmete põhjal on põhjaveekogumi veetasemed oluliste muutusteta (kõikumise amplituud 0,2-0,7 m). Põhjaveekogumi seirekaevude veetaseme kõikumised on seotud põhjaveekihi loodusliku toitumisega ning põhjaveetasemete muutused ei näita inimõju ega muudest teguritest põhjustatud negatiivset trendi. Põhjaveekogum on halvas seisundis pestitsiidide tõttu. Lisaks on põhjaveekogumis probleeme kõrgema loodusliku raua sisaldusega ning baariumiga (Ba)

Kesk-Devoni põhjaveekogumile on valdkondliku ministri 01.10.2019 määrusega nr 48 „Põhjaveekogumite nimekiri ja nende eristamise kord, seisundiklassid ja nende määramise kord, seisundiklassidele vastavad keemilise seisundi määramiseks kasutatavate kvaliteedinäitajate väärtused ja koguselise seisundi määramiseks kasutatavate näitajate tingimused, põhjavett ohustavate saasteainete nimekiri, nende sisalduse läviväärtused põhjaveekogumite kaupa ja kvaliteedi piirväärtused põhjavees ning taustataseme määramise põhimõtted“ saasteainete sisalduse läviväärtused saastenäitajatele järgmiselt naftasaadused 20 µg/l, benseen 1 µg/l ja summa PAH 0,1 µg/l. Lisaks võetakse põhjaveekogumi keemilise seisundiklassi määramisel arvesse nitraatide (50 mg/l) ja pestitsiidide (0,1 µg/l) kvaliteedi piirväärtusi. Põhjavee kvaliteedi kontrollnõuete kehtestamisel lähtub Keskkonnaamet keskkonnaministri määrmuses nr 48 ja 01.09.2019 määrmuses nr 35 „Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid. ja metoodika ning rakendamise nõuded“ toodust. Arvestades kehtiva veemajanduskavaga seatud põhjaveeseire eesmäärke ja vastavalt eeltoodule määrab Keskkonnaamet puurkaevu PRK0019237 seire nõuded järgmiselt:

1) Seirata näitajad: vee temperatuur, elektrijuhtivuse, pH, lahustunud hapniku sisaldus, keemiline permanganaadne hapnikutarve (KHT_{Mn}), kaalium (K^+), naatrium (Na^+), magneesium (Mg^{2+}), kaltsium (Ca^{2+}), kloriid (Cl^-), sulfaat (SO_4^{2-}), vesinikkarbonaat (HCO_3^-), üldraud ($Fe_{\text{üld}}$), mangaan (Mn), üldlämmastik ($N_{\text{üld}}$), ammoonium (NH_4^+), nitrit (NO_2^-), nitraat (NO_3^-), üldfosfor ($P_{\text{üld}}$), fosfaat (PO_4^{3-}) sagedusega üks kord kolme aasta jooksul.

2) Seirata näitajad: naftasaadused, benseen ja summa PAH sagedusega üks kord kuue aasta jooksul.

Proovid võtta enne põhjavee töötlemist. Juhul, kui kontrollitavad näitajad ületavad põhjaveele kehtestatud kvaliteedi piirväärtusi või saasteainesisalduse läviväärtusi, tuleb teha kordusanalüüs. Kui ka kordusanalüüs kinnitab põhjavee kvaliteedi halvenemist, tuleb välja selgitada selle põhjus, võttes samaaegselt kasutusele abinõud põhjavee kvaliteedi parandamiseks.

Põhjavee taseme mõõtmise sagedus ei ole seadusandlusega reguleeritud. Põhjavee taseme hindamiseks mõõta põhjaveetaset vähemalt kord 3 aasta jooksul. Tulemuste esitamisel näidata veetaseme mõõtmise aeg, viimase pumpamise aeg, mõõtepunkti maapinna absoluutkõrgus ja andmed veetaseme mõõtmise tehnoloogia, tehnika ja seadmete osas. Tulemused tuleb fikseerida ja säilitada puurkaevu hoolduspäevikus. Hoolduspäevik pidada digitaalselt või paberkandjal. Põhjavee seire tulemused esitada keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS tarkandmetena, lisades juurde tulemusi tõendava analüüsiakti.

Kui proove võetakse veeuuringu käigus, peab proovivõtja olema atesteeritud vastavas valdkonnas VeeS § 243 lg 5 alusel kehtestatud korra kohaselt, kasutama veeuuringu eesmärgiga sobivaid mõõte- ja proovivõtuvahendeid ning järgima asjakohast mõõtemetoodikat (VeeS § 243 lg 1). Veeuuring on vee, vee-elustiku, veekogu põhjasette, pinnase ja reoveesette ning naftasaaduste ja muude saastavate ainete proovi võtmine ja analüüsimine veeseisundi hindamise, saastatuse kindlakstegemise, loa taotluse ja selle lisade kontrollimise, loa omaja üle

tehtava kontrollseire, keskkonnatasu arvutamise ning loaga nõutava omaseire eesmärgil (VeeS § 236 lg 2).

Keskkonnatasude seaduse (edaspidi KeTS) § 33³ kohane keskkonnatasu deklaratsioon esitatakse Keskkonnaametile elektrooniliselt keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS (<https://kotkas.envir.ee/>) hiljemalt aruandekvartalile järgneva kuu 17. kuupäevaks (KeTS § 33⁴ lg 1). Keskkonnatasu deklaratsiooni aluseks olevad keskkonnaseire tulemused ja muud sellised seireandmed esitatakse keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS vastavalt nõutule.

Loa omaja on kohustatud esitama üks kord aastas keskkonnakaitsetloa andjale aruande VeeS § 187 p 1–6, 9, 11, 15 ja 18 nimetatud tegevuse kohta (VeeS § 195 lg 1). Veekasutuse aruanne tuleb esitada vastavalt VeeS § 195 lg 2, 3 ning vastavalt keskkonnaministri 16.01.2020 vastu võetud määrusele nr 6 „Veekasutuse aruande täpsustatud andmekoosseis ja aruande esitamise kord“. Veekasutuse aruanne esitatakse keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS.

3.2.3 Saasteainete välisõhku väljutamiseks paiksest heiteallikast

3.2.3.1 Lubatav tegevus

Käitises on kasutusel põletusseade, mille summaarne soojussisendile vastav nimisoojusvõimsus on 3,25 MWth. Luba on vajalik, põletusseadme soojussisendile vastava nimisoojusvõimsuse ja samuti saasteainete heite künniskoguste ületamise tõttu (keskkonnaministri 14.12.2016 määruse nr 67 „Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“ (määrus nr 67) § 3 lg 1 ja § 2). Põletusseadme soojussisendile vastav nimisoojusvõimsus kütuse põletamisel on 1 MWth või suurem (määrus nr 67 § 3 lg 1).

Õhukvaliteet

Välisõhku eralduvatele saasteainetele on kehtestatud piir- ja sihtväärtused (AÕKS § 47 lg 1 ja 2, § 48 lg 1). Kõigist käitise tootmisterritooriumil paiknevatest heiteallikatest välisõhku väljutatava saasteaine maksimaalne hetkeline heitkogus ei tohi summaarselt ületada keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 75 „Õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused, õhukvaliteedi muud piirnormid ning õhukvaliteedi hindamispriid“ (määrus nr 75) kehtestatud õhukvaliteedi piirnorme väljaspool käitise tootmisterritooriumi (AÕKS § 94 lg 2). Õhukvaliteedi piirväärtuse ületamise korral eeldatakse olulise keskkonnahäiringu tekkimist (AÕKS § 10 lg 3).

Keskkonnaamet kontrollis taotluse vastavust määruses nr 75 sätestatud piirväärtustele. Taotluse kohaselt heiteallikatest pärinevad heited ei ületa tunni-, ööpäeva- ega aastakeskmist õhukvaliteedi piirväärtust (ÕPV).

Kõrgeim kontsentratsioon piirväärtuse suhtes saavutatakse mittemetaansed lenduvad orgaanilised ühendite (NMVOC) osas. NMVOC 1 h kontsentratsiooniks on $4\,425,71 \sum \text{Cm } \mu\text{g/m}^3$, mis on ca 89% piirväärtusest (ÕPV ühe tunni keskmine = $5000 \mu\text{g/m}^3$) ja ööpäeva kontsentratsioon $665,319 \sum \text{Cm } \mu\text{g/m}^3$, mis on 33% piirväärtusest (ÕPV 24 h = $2000 \mu\text{g/m}^3$).

Vääveldioksiidi osas $101,222 \sum \text{Cm } \mu\text{g/m}^3$, mis on ca 29% piirväärtusest (ÕPV ühe tunni

keskmine = 350 µg/m³) ja ööpäeva kontsentratsioon 59,738ΣCm µg/m³, mis on 48% piirväärtusest (ÖPV 24 h = 125 µg/m³).

Taotletava tegevuse käigus välisõhku eralduvate saasteainete kontsentratsioonide tõttu keeldumise aluseid ei ole. Samuti paikse heiteallika valdaja peab tagama, et tema valduses olevatest heiteallikatest välisõhku väljutatavate saasteainete kogused ei ületaks kehtestatud heite piirväärtust ja loas sätestatud ega põhjustaks piirkonna välisõhu saastatuse taseme piirväärtuse ületamist (AÕKS § 101 lg 1 p 1).

Lõhnaaine võimaliku esinemise hinnang

Lõhnaainete esinemist reguleerib kliimaministri 06.07.2023 määrus nr 37 "Lõhnaaine esinemise hindamise kord, hindamisele esitatavad nõuded ja lõhnaaine esinemise häiringutasemed". Lõhnaainetele on kehtestatud häiringutase, mis on seotud lõhnaainete ajalise esinemisprotsendiga aasta lõikes, milleks on 15% aasta lõhnatundidest. See tähendab, et lõhnaainete kontsentratsiooni loetakse häirivaks, kui lõhnaaine kontsentratsioonil 0,25 OU/m³ ületatakse 15% aasta lõhnatundidest.

Taotluses on toodud lõhnahäiringu esinemise modelleerimine. Modelleeriti heiteallikate keedugaaside kondensaatori (nr 2) ja katlamaja mahutit (nr M1) lõhnaaine heite koosmõju.

Modelleerimise tulemusena leiti, et käitise maksimaalse tegevusmahu juures ei saa välistada lõhnahäiringu esinemise sagedust üle 15% aasta lõhnatundidest väljaspool käitise territooriumi. Nimetatud piirväärtusele vastav ala tekib kirde suunaliselt ca 15 m kaugusel käitise territooriumi piirist (ala sisse ei jää elamuid või muid tundlike objekte, häiring tekib maatulundusmaa sihtotstarbega kinnistul). Lõhna koosmõjus tekkiva häiringu peamiseks põhjustajaks oleks biofilter. Taotluses on välja toodud, et käitise tegevusega ei ole viimase 3 aasta jooksul teadaolevalt esinenud lõhnakaebuseid. Lõhnahäiringu lühiajalist esinemist lähimate elamute juures võib seega pigem lugeda suhteliselt väikese tõenäosusega sündmuseks, kuna piirkonna valdavad tuulesuunad on edelast ja läänest.

Taotlusmaterjal vastab nimetatud määrusega seatud nõuetele, taotletava tegevuse käigus välisõhku eralduvate lõhnaainete kontsentratsioonide ja leviku tõttu loa andmisest keeldumise aluseid ei ole.

Müra esinemisel hinnang

Keskkonnaamet kontrollis loa taotluse vastavust keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“. Taotluse andmetel käitise tegevus ei põhjusta ümbruskonnas keskkonnamüra normväärtuste ületamisi, kuna käitise mürarohked tegevused asuvad hoones sees.

Taotlusmaterjal vastab nimetatud määrusega seatud nõuetele, taotletava tegevuse käigus tekkiva müra tõttu loa andmisest keeldumise aluseid ei ole.

A1. Käitise kategooria

Tabel sisustati vastavalt taotluse tabelis 5.2 toodule.

A3. Heiteallikad

Käitises on kokku 4 heiteallikat, milleks on katlamaja korsten (nr 1), keedugaaside kondensaator (nr 2), ventilatsiooni ava ruumidest 101,102,103 (nr VK1) ja katlamaja mahuti (nr M1).

Lubatud heitkoguste projekt (LHK projekt) on taotluse ja loa lahutamatu osa (määrus nr 73 § 8, määrus 56 § 20 lg 1 ja AÕKS 91 lg 2). LHK projektis on välja toodud ettevõtte tegevuse ja heiteallikate täpsed kirjeldused, mille tõttu ei pea Keskkonnaamet otstarbekaks heiteallikate ja ettevõtte tegevuse detailset kirjeldust loa andmise korralduses täiendavalt välja tuua.

A4. Välisõhku väljutatavate saasteainete loetelu ja nende lubatud heitkogused aastas

Tabel sisustati vastavalt taotluse tabelis 5.6. toodule.

A5. Heiteallikad ning saasteainete lubatud hetkelised heitkogused heiteallikate kaupa

Tabel sisustati vastavalt taotluse tabelis 5.5. toodule.

A6. Saasteainete püüdeseadmed ja nende tööefektiivsuse kontrollimise sagedus

Tabel sisustati vastavalt taotluse tabelis 5.4.5 toodule. Täpsustati, et püüdeseadme töökorrasoleku kontroll toimub vajadusel, kuid mitte harvem kui kord aastas.

3.2.3.2 Nõuded saasteainete välisõhku väljutamiseks

Nõuded käitise tegevusele tulenevad parima võimaliku tehnika rakendamise dokumentidest (vt tabel T2) ja käitise põletusseadmele (3,25 MWth) kohaldub keskkonnaministri 05.11.2017 määrus nr 44 „Väljaspool tööstusheite seaduse reguleerimisala olevatest põletusseadmetest väljutatavate saasteainete heite piirväärtused, saasteainete heite seirenõuded ja heite piirväärtuste järgimise kriteeriumid“ (määrus nr 44). See tõttu kehtestatakse heiteseire nõue ja heite piirväärtused.

A7. Saasteainete heitkoguste ja välisõhu kvaliteedi seire, saasteainete heitkoguste vähendamise tegevuskava koostamise jm eritingimused

Saasteainete heite seire ja piirväärtuste järgmise kriteeriumid on esitatud määruse nr 44 lisa 3. Saasteainete sisaldust suitsugaasis tuleb mõõta **iga kolme aasta tagant** (määruse nr 44 lisa 3 I osa punkti 1b) ning esmakordne mõõtmine tuleb teha nelja kuu jooksul pärast seiretingimuste sätestamisest loas (määruse nr 44 lisa 3 I osa punkti 3b). Arvestades, et heite piirväärtused määrusest nr 44 rakenduvad alates 2030. aastast ja luba peab olema viidud määruse nr 44 nõuetega vastavusse hiljemalt 01.01.2029, peab Keskkonnaamet oluliseks teha **enne 2029. aastat vähemalt ühed mõõtmised**. Mõõtmised ning mõõtmiste aruanded peavad vastama keskkonnaministri määruste nr 84 „Õhukvaliteedi hindamise kord“, nr 44 ja nr 59 „Põletusseadmetest ja põlevkivi termilisest töötlemisest välisõhku väljutatavate saasteainete heidete mõõtmise ja arvutusliku määramise meetodid“ nõuetele.

Eritingimuste seadmine

Eritingimusena sätestatakse heiteseire nõuded, mille eesmärgiks on tõendada vastavust loaga seatud (määruse nr 44 sätestatud ja SA PVT-järeldustest) heite piirväärtustele ja töökorralduslikud tingimused.

Heiteseire

Keskmise võimsusega põletusseadme heiteseire

Heiteallikast katlamaja korsten ((nr-1), heiteallika kood:HEIT0000986)), suitsugaaside lõõr, kütuse liik: põlevkiviõli (kerge fraktsioon) väljuvates gaasides mõõta vääveldioksiidi (SO₂), lämmastikoksiidide (NO_x, mg/Nm³), osakeste (PM-sum, mg/Nm³) ja süsinikoksiid (CO, mg/Nm³) sisaldust (kontsentratsiooni).

Mõõtmised viia läbi ajal, mil põletusseade töötab stabiilsetes tingimustes nominaalkoormusele või selle lähedasele koormusele vastava ühtlase koormusega.

Esimesed mõõtmised teha hiljemalt 2027. a jooksul ning mõõtetulemused esitada hiljemalt 31.12.2027.

Mõõtetulemused peavad olema teisendatud kujule, mis on võrreldavad vastavate keskmise võimsusega põletusseadme heite piirväärtustega (sh ühikus mg/Nm³, arvestatud 3% O₂ sisalduse juures).

Mõõtmisi võib teha vaid vastavat akrediteeringut omav labor, kes peab tagama kasutatava meetodi vastavuse asjakohastele standarditele ning mõõtmiste (sh mõõtepunkti valiku) esinduslikkuse.

Mõõtmised ning mõõtmiste aruanne peavad vastama asjakohaste õigusaktidega kehtestatud nõuetele.

Aruandes tuleb esitada mõõtmiste teostamise ajavahemik ning kestus, heiteallika number, põletusseadme andmed, mõõdetud saasteainete kontsentratsioonid (mg/Nm³, teisendatud 3% O₂ juurde), saasteainete hetkelised heitkogused (g/s) ning mõõtekoha vastavus/mittevastavus standardi nõuetele.

Mõõtmiste aruanne esitada Keskkonnaametile esimesel võimalusel peale selle saamist laborilt, kuid mitte hiljem kui 2 nädala jooksul, kasutades keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS kohustuse moodulit.

Lubatud heite piirväärtustele vastavuse seire (SA)

Heiteallikatest keedugaaside kondensaator (nr 2, HEIT0000987) ja üldventilatsioonid ruumidest 101,102 ja 103 (nr VK1,HEIT0010847) väljuvates gaasides mõõta vesiniksulfiidi (H₂S,

mg/Nm³), lenduvate orgaaniliste ühendite kogusisaldust (mg C/Nm³), ammoniaaki (NH₃, mg/Nm³) ja lõhnaaine kontsentratsioon (ouE/m³).

Mõõtmised teostada vastavalt PVT- järelduste SA dokumendis toodule (vt PVT nr 8 ja lk 8).

Mõõtmisi teha regulaarselt **üks kord aastas**.

Mõõtetulemused peavad olema teisendatud kujule, mis on võrreldavad vastavate lubatud heite piirväärtustega (HPV loa tabel T3).

Mõõtmisi võib teha vaid vastavat akrediteeringut omav labor, kes peab tagama kasutatava meetodi vastavuse asjakohastele standarditele ning mõõtmiste (sh mõõtepunkti valiku) esinduslikkuse. Mõõtmised ning mõõtmiste aruanne peavad vastama asjakohaste õigusaktidega kehtestatud nõuetele. Mõõtmiste aruanne esitada Keskkonnaametile esimesel võimalusel peale selle saamist laborilt, kuid mitte hiljem kui 2 nädala jooksul, kasutades keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS kohustuse moodulit.

Töökorralduslikud tingimused

1. Dokumentatsioon, pidamise nõue. Eesmärgiks on saasteallikatega seonduvate andmete kogumine (kütuse kulu, seadmete töötunnid, hooldus jne).
2. Püüdeseadmega seonduvalt on käitajal kohustus kasutada püüdeseadet ja kontrollida regulaarselt selle korrasolekut. Püüdeseadmete hooldust ja kontrolli tehakse vastavalt tootja juhiste hoolduse ja kontrolli läbi viimiseks. Kõik hooldustööd on vajalik registreerida hoolduspäevikus või digitaalselt.
3. Tingimus saasteainete heite piirväärtuse järgmisele: juhul, kui kontrollitavad näitajad ületavad kehtestatud piirväärtusi, tuleb välja selgitada selle põhjus ja võtta koheselt kasutusele abinõud heite piirväärtuste tagamiseks.
4. Lõhna kaebuse korral tuleb ettevõttel rakendada PVT-järelduste (SA) dokumentides toodut. Analüüsida, kas on vajalik lõhnatekke piiramise kava koostamine ja rakendamine (vt PVT nr 1 p xxi ja PVT nr 18).

A8. Keskmise võimsusega põletusseadme heite piirväärtused

Heite piirväärtuse all mõeldakse põletusseadmest õhku väljutatavates heitgaasides sisalduva aine kontsentratsiooni, mida kindlaks määratud ajavahemikus ei tohi ületada. Piirväärtus sõltub põletusseadme võimsusest, kasutatavast kütusest ning tüübist (määrus nr 44).

Taotluse kohaselt on põletusseadme käitamise alguskuupäevaks 31.12.1999. Määruse nr 44 § 8 tähenduse järgi on tegu olemasolevate põletusseadmetega, mis on võetud kasutusele enne 2018. aasta 20. detsembrit.

Olemasolevale keskmise võimsusega põletusseadmele rakenduvad määruse nr 44 lisas 1 tabelis 1 sätestatud heite piirväärtused alates **2030. aasta 1. jaanuarist** (§ 26 ja § 32 lg 2). Keskmise võimsusega põletusseadme heite piirväärtused on määratud loa tabelisse A8.

3.3. Loa andmisest keeldumise aluste hindamine

Võttes arvesse kehtivate nõuete jõustumise aega (VeeS 01.10.2019 ja SA PVT 18.12.2027) ning lähtudes keskkonnakompleksloa menetluses esitatud infost ja ettevõtte veekäitluse tehnoloogilisest piiratlusest ei esine Keskkonnaameti hinnangul loa andmisest keeldumiseks selliseid aluseid, mida ei saaks kõrvaltingimuste seadmisega leevendada (KeÜS § 52 lg 1 ja 2, VeeS § 192, AÕKS § 97).

3.4 Kõrvaltingimuste seadmine

Haldusorgan võib anda haldusakti kõrvaltingimusega. Haldusakti kõrvaltingimuseks muuhulgas haldusakti hilisema muutmise, kehtetuks tunnistamise või kõrvaltingimuse kehtestamise võimaluse jätmine (HMS § 53 lg 1 p 4). Samas haldusaktile võib kehtestada kõrvaltingimuse kui kõrvaltingimusega tuleks haldusakt jätta andmata (HMS § 53 lg 2 p 2). Keskkonnaloa andja keeldub keskkonnaloa andmisest, kui kavandatav tegevus ei vasta õigusaktidega sätestatud nõuetele (KeÜS § 52 lg 1 p 4), kui käitaja on esitanud olulise tähtsusega valeandmeid (KeÜS § 52 lg 1 p 5) või kui käitises ei rakendata parimat võimalikku tehnikat (KeÜS § 52 lg 1 p 3).

Sademevee käitlus

Käitise territooriumil tegeletakse tööstuslikus mahus loomakorjuse ja loomsete jäätmete kõrvaldamise või ringlussevõtuga üle 10 tonni ööpäevas (määrus nr 89 § 12 lg 5). Tegemist on tööstusliku tegevusega (Loomsete jäätmete kõrvaldamine), millega kaasneb loomajäätmete transport ja hoiustamine käitises, reovee vedamise tegevused, toote hoiustamine, laadimine ja transport ning muud võimalikud seotud tegevused. Lisaks muudele reostusohuga kohtadele on VeeS § 187 p 6 nimetatud alad sh tööstuse territoorium alad, kust sademevee ära juhtimiseks on keskkonnakaitseluba kohustuslik. Keskkonnaamet on loa kohustusest ettevõtet korduvalt teavitanud ja palunud esitada vajalik info (23.12.2024 kirjaga nr DM-130395-2; 25.02.2025 kirjaga nr DM-130395-6; 02.04.2025 kirjaga nr DM-130395-8 ja 14.10.2025 kirjaga nr DM-130395-18). Ettevõtte ei ole taotlenud keskkonnakaitseluba sademevee ära juhtimiseks tööstuse territooriumilt, esitanud sellekohast tegevuskava ega muud asjakohast infot nõude tagamise kavatsuse kohta.

Arvestades asjaolu, et käitise tegevus ei vasta kehtivatele nõuetele, käitaja keeldub nõude tagamisest ja käitaja ei ole esitanud infot nõude tagamise meetmete kohta, lisab Keskkonnaamet keskkonnakompleksloal (V16) kõrvaltingimused järgmiselt (HMS § 53 lg 1 p 2 ja 4 ning lg 2 p 1–3, KeÜS § 52 lg 1 p 4, VeeS § 187 p 6):

1) Esitada tegevuskava sademevee suublasse juhtimise nõude tagamiseks ehk sademevee kogumise ja seiramise süsteemi rajamiseks käitise ümbrusest, käitise reostusohuga alalt (hoonete ümbrus, laadimis- ja transpordialad, teed) hiljemalt 31.03.2026. Palume tegevuskavas

esitada rakendatavate meetmete üksikasjalik kirjeldus, vastavus PVT nõuetele ning sealhulgas lisada meetmete elluviimise etapid, projekteerimis- ja ehitustööde ajakava ning meetmete rakendamise ajaraam.

2) Tagada käitisest sademevee suublasse (sh pinnas) vastavus kehtivatele nõuetele hiljemalt 31.12.2027. Juhul kui käitisest sademevee ära juhtimine ei vasta 31.12.2027 kehtivatele nõuetele, on Keskkonnaametil õigus keskkonnakompleksluba muuta või kehtetuks tunnistada.

Reoveekäitlus

Keskkonnakompleksloa taotluse kohaselt tekib käitisel 10-13 m³ rasvapüüduri ja võreseedme läbinud reovett, mis suunatakse väliskanaliseerimise kaudu kogumismahutisse ja viiakse paakautodega Valga Lihetööstuse eelpuhastisse. Taotlusega esitatud infost ei selgu käitisel kasutatav reovee kogumise lahendus (vt ka korralduse p p 3.2.1.2.). Arvestades, et käitisel tekkivat tööstuslikku reovett eelpuhastatakse vaid filtreerimise teel, puuduvad varasemad seireandmed ja teave reoveevoogude omaduste kohta, puudub täpne teave seedme seisundi, tehniliste näitajate kohta, puudub teave puhversäilitusvõime tagamise kohta ei ole võimalik hinnata käitise varasema tegevuse vastavust parima võimaliku tehnika nõuetele. Võttes arvesse asjaolu, et reovee kogumissüsteem asub maaparandussüsteemi ja veehaarde läheduses, ei ole võimalik välistada tegevusest tulenevaid keskkonnariske.

Keskkonnaamet lähtub keskkonnakompleksloa andmisel käitisel toimuvale tegevusele või tootmisprotsessi liigile kohalduvatest PVT-järeldustest (THS § 42 lg 1; THS § 44 lg 9, SA PVT p 2 IV, 5, 6, 7, 13, 14; VeeS § 124, 137, KeÜS § 52 lg 1 p 3-5; vt ka korralduse p 3.2.1.2.). Pärast käitise peamist tegevusvaldkonda puudutava PVT-järeldusi käsitleva otsuse avaldamist kohustab loa andja käitajat loa nõuete muutmise korral viima käitise tegevuse muudetud nõuetega vastavusse nelja aasta jooksul pärast PVT-järeldusi käsitleva otsuse avaldamist. Lähtudes eeltoodust ja juba kehtivatest nõuetest, seab Keskkonnaamet keskkonnakompleksloal järgmised tingimused (T6):

3) Esitada tegevuskava käitisest tuleneva reovee käitlusmeetodite parandamiseks ja reoveepuhastamisel asjakohaste meetodite kombinatsiooni kasutamiseks, reoveevoogude omaduste määramiseks puhastusseadmesse sisse ja väljavoolul ning asjaomaste saasteainete sisalduse määramiseks ja reovee puhversäilitusmahu tagamiseks. Tegevuskava peab sisaldama reoveekäitlusest tulenevaid keskkonnohu vähendamise meetmeid. Palume tegevuskavas esitada rakendatavate meetmete üksikasjalik kirjeldus, sealhulgas meetmete elluviimise etapid, projekteerimis- ja ehitustööde ajakava ning meetmete rakendamise täpne ajaraam. Tegevuskava esitada hiljemalt 31.03.2026.

4) Teostada kanalisatsiooniehitiste seisundi ekspertiis, kontroll ja hooldus. Esitada kanalisatsioonirajatise ekspertiis koos reoveevoogude inventuuri ja kanalisatsioonirajatise kontrolli aruandega hiljemalt 30.06.2026. Kanalisatsiooniehitise ekspertiis peab sisaldama teavet kõigi käitise kanalisatsioonitrasside kohta, reovee kogumisseadme iseloomu ja näitajate kohta ning vastavushinnangut käitisele kohalduva parima võimaliku tehnikaga ning meetmeid kanalisatsioonirajatise tulenevate mõjude vähendamiseks.

Juhul kui tegevuskava ja ekspertiisi ei esitata, on Keskkonnaametil õigus

keskkonnakompleksluba muuta, peatada või kehtetuks tunnistada.

Kinnistu kasutusõigus

Tegevuskoha kinnistu kuulub ettevõttele. Samas on loa andjal muuhulgas vajalik arvestada asjaoluga, et tegevuskohaks oleva kinnistu omandi- või kasutusõigus võib muutuda või lõppeda. Loa andjal on õigus tunnistada haldusakt, mis andmise ajal oli õiguspärane, isiku kahjuks edasiulatuvalt kehtetuks, kui haldusorganil oleks olnud õigus jätta haldusakt hiljem muutunud faktiliste asjaolude tõttu või hiljem muudetud õigusnormi alusel välja andmata ja avalik huvi haldusakti kehtetuks tunnistamiseks kaalub üles isiku usalduse, et haldusakt jääb kehtima (HMS § 66 lg 2 p 2). Kuivõrd loa andjal on õigus jätta luba andmata kui puudub tegevuskohaks oleva kinnistu kasutusõigus, peab loa andja põhjendatuks jätta endale õiguse tunnistada käesoleva korraldusega antav luba nr KKL-523630 kehtetuks, kui tegevuskoha kasutamise õiguslik alus lõpeb (HMS § 53 lg 1 p 4).

Tulenevalt eelnevast on põhjendatud määrata loa vormile T6 järgmine kõrvaltingimus: Ettevõtte on kohustatud teavitama loa andjat käitise tegevuskoha kasutusõiguse lõppemisest (sh ülesütlemisest) või muutmisest viivitamatult, kuid mitte hiljem kui 7 päeva jooksul pärast vastava muudatuse jõustumist või kasutusõiguse lõppemist. Kui tegevuskoha kasutusõigus lõpeb või muutub ning loa andjale ei ole esitatud uut tegevuskoha kasutusõigust tõendavat dokumenti, tunnistab loa andja loa nr KKL-523630 kehtetuks.

3.5 Ettepanekute ja vastuväidete kaalumine

Loa eelnõule esitati mitmeid arvamusi/üks arvamus⁸. Keskkonnaamet edastas esitatud arvamused ja vastuväited ettevõttele tutvumiseks ning arvamuse avaldamiseks⁹ (HMS § 49 lg 3, KeÜS § 48¹ lg 4). Olulisemad seisukohad eelnõudele ning Keskkonnaameti selgitused on järgmised: ...

⁸ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS vastavalt pp.kk.aaaa numbriga DM-XXXXX.

⁹ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS pp.kk.aaaa numbriga DM-XXXXX.

3.6 Otsekohalduvad nõuded

Loaga kaasnevad käitajal õigusaktidest tulenevad õigused ja kohustused. Ettevõtte peab järgima THS, VeeS, AÕKS ja nende alamaktides kajastatud nõudeid ning kohustusi. Keskkonnaamet on seisukohal, et õigusaktidest tulenevaid nõudeid ei ole otstarbekas kanda loale. Olulisemad keskkonnavalased kohustused loa omajale on toodud Keskkonnaameti kodulehel rubriigis "[Loa omaja meelepea](#)".

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Helen Akenpärg
juhataja
jäätmebüroo